МОТИВОТ НА БИКОВСКА ГЛАВА ВО СРЕДНОВЕКОВНАТА ХЕРАЛДИКА НА МЕКЛЕНБУРГ И МОЛДАВИЈА

Ростислав Костјаненко

Слободен украински универзитет,
Минхен, Германија

Рецензирана статија

АПСТРАКТ

Оваа студија го испитува појавувањето и развојот на мотивот со глава на бик (Штиркопф) во средновековната хералдика на Војводството Мекленбург и Кнежевството Молдавија. Фокусирајќи се на 13 и 14 век, се споредуваат паралелните процеси преку кои територијалните амблеми еволуирале од династички инсигнии во симболи на политичка власт и територијален идентитет. Во Мекленбург, се појавил во рамките на владејачката династија со ободритско потекло и постепено станал примарен амблем на војводството, интегрирајќи ја претхристијанската словенска симболика со хералдичкиот јазик на Светото Римско Царство. Во Молдавија, се развил во централен амблем на кнежевската власт, а подоцна и на самата држава. Статијата испитува конкурентни хипотези во врска со неговото потекло, вклучувајќи ја римската воена симболика, легендите за основање и династичкото пренесување од регионот Марамуреш, дополнително поткрепени со резултатите од ДНК студиите. Преку иконографска споредба, студијата покажува дека визуелните сличности меѓу амблемите на Мекленбург и Молдавија не се резултат на директно влијание, туку на аналогни политички и културни услови.

Клучни зборови: Хералдика на Мекленбург, Војвода од Верле, Кнежевство Молдавија, биковска глава, Молдавски бизони, Династички ознаки.

https://orcid.org/0009-0007-5497-4635
rostyslav.kasyanenko@ufu-muenchen.de
https://doi.org/10.47763/mher2026.6658

Поднесено / Submitted
01.2.2026
Ревидирано / Revised
25.2.2026
Прифатено / Accepted
16.3.2026
Објавено / Published
29.3.2026

Creative Commons License

Авторските права на написите остануваат кај авторот.
Copyright of the articles remains with the author.

Наведи извор-Некомерцијално-Сподели под исти услови (CC BY-NC-SA 4.0)
Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International

Финансирање: Ова истражување нема финансиска поддршка /**Funding**: This research did not receive any financial support/
Конкурентски интереси: Авторот изјавува дека нема конкурентски интереси/ **Competing Interests**: The author declare no competing interests

OPEN ACCESS

THE STIERKOPF MOTIF IN THE MEDIEVAL HERALDRY OF MECKLENBURG AND MOLDAVIA

Rostyslav Kasyanenko

Free Ukrainian University,
Munich, Germany

Peer-reviewed article

ABSTRACT

This study examines the emergence and development of the bull's or aurochs' head motif (Stierkopf) in the medieval heraldry of the Duchy of Mecklenburg and the Principality of Moldavia. Focusing on the thirteenth and fourteenth centuries, it compares the parallel processes through which territorial emblems evolved from dynastic insignia into symbols of political authority and territorial identity.

In Mecklenburg, it emerged within the ruling dynasty of Obodrite origin and gradually became the primary emblem of the duchy, integrating pre-Christian Slavic symbolism with the heraldic language of the Holy Roman Empire. In Moldavia, it developed into the central emblem of princely authority and later of the state itself. The article examines competing hypotheses concerning its origin, including Roman military symbolism, foundation legends, and dynastic transmission from the Maramureş region, further supported by the results of DNA studies

Through iconographic comparison, the study demonstrates that the visual similarities between the Mecklenburg and Moldavian emblems do not result from direct influence but rather from analogous political and cultural conditions.

Keywords: Heraldry of Mecklenburg, Duke of Werle, Principality of Moldavia, Stierkopf motif, Moldavian Aurochs, Dynastic insignia.

Мекленбург, формиран на поранешните земји на Ободритската конфедерација (Boll 1855), и Молдавското Кнежевство (Radu 2015, 15–20), кое се појавило по должината на границата меѓу латинскиот и православниот свет, се развиле според слична внатрешна логика. И двата барале препознатлив знак на легитимитет. Затоа не е изненадувачки што нивните грбови, создадени независно еден од друг, покажуваат впечатлив иконографски афинитет: главата на бик (Peter 2020) како симбол на сила, храброст и авторитет.

Сл./Fig. 1

ГЛАВАТА НА МЕКЛЕНБУРШКИОТ БИК КАКО СИМБОЛ НА МОЌ И ДИНАСТИЧКИ КОНТИНУИТЕТ

Најраните споменувања на хералдичкиот амблем на Војводството Мекленбург датираат од почетокот на 13 век, период во кој династија со ободритско потекло - подоцна асимилирана во германската култура и хералдичка практика - го консолидирала своето владеење во северните делови на Светото Римско Царство. Во тоа време, Златно, црна глава на бик, крунисана златно со црвен јазик, се појавува на печатите и штитовите на словенските војводи (Bei der Wieden, 1978).

Сл./Fig. 2

Најраните познати претстави на главата на бик во она што сега е Мекленбург се појавуваат на локални монети - таканаречени брактеати од почетокот на 13 век. Нумизматичките каталози ги датираат овие изданија од околу 1200–1201 година, што одговара на владеењето на Хенри Борвин II, принц од Мекленбург („Ahnentafel …“). По смртта на неговиот братучед во 1201 година, Хенри го наследил Росток и, две години подоцна, ги вклучил Гадебуш и Рацебург во своите територии, со што го консолидирал јужниот балтички брег на војводството - процес подоцна одразен во хералдиката на Мекленбуршката династија, која останала во голема мера непроменета во векот што следувал.

Сл./Fig. 3

Mecklenburg, formed on the former lands of the Obodrite confederation (Boll 1855), and the Moldavian Principality (Radu 2015, 15–20), which emerged along the frontier between the Latin and Orthodox worlds, developed according to similar internal logics. Both required a recognizable sign of legitimacy. It is therefore unsurprising that their coats of arms, created independently of one another, display a striking iconographic affinity: the bull's or aurochs' head – Stierkopf (Peter, 2020) as a symbol of strength, courage, and authority.

THE MECKLENBURG BULL'S HEAD AS A SYMBOL OF POWER AND DYNASTIC CONTINUITY

The earliest references to the heraldic emblem of the Duchy of Mecklenburg date to the early thirteenth century, a period during which a dynasty of Obodrite origin — later assimilated into German culture and heraldic practice — was consolidating its rule in the northern reaches of the Holy Roman Empire. During this time, Or a bull's head Sable crowned Or and langued Gules, appears on the seals and shields of the Slavic dukes (Bei der Wieden, 1978).

The earliest known representations of the bull's head (Stierkopf) in what is now Mecklenburg occur on local coinage—so-called bracteates of the early thirteenth century. Numismatic catalogues date these issues to around 1200–1201, corresponding to the reign of Henry Borwin II, Prince of Mecklenburg ("Ahnentafel…"). Following the death of his cousin in 1201, Henry inherited Rostock and, two years later, incorporated Gadebusch and Ratzeburg into his domains, thereby consolidating the southern Baltic coast of the duchy — a process later reflected in the heraldry of the House of Mecklenburg, which remained largely unchanged for the following century.

Мотивот „биковска глава“ имал двојно потекло. Од една страна, се потпирал на античките ободритски верувања, во кои бикот функционирал како тотем на сила, плодност и територијална заштита. Од друга страна, се придржувал кон европската хералдичка конвенција за претставување на моќта и доблеста преку зооморфни амблеми. На овој начин, мекленбуршкиот Штиркопф ја интегрирал претхристијанската симболика со хералдичката естетика на царскиот период.

Сл./Fig. 4

Со текот на времето, главата на бик станала неразделен атрибут на локалната династија и примарен маркер на територијалниот идентитет. До 14 век, мотивот се појавил не само на војводските грбови, туку и на општинските печати и граѓанските амблеми (Lisch 1842; сл. 1-5). Мекленбуршкиот златно, црн крунисан бик- се одликувал со својот експресивен карактер: фронтален, директен и предизвикувачки поглед и, во раните претстави, мали испупчувања слични на заби на местото на испупчен јазик. Во подоцнежните верзии, овие карактеристики исчезнале, а Штиркопфот станал официјален амблем на целото војводство. Во 12 век, тој бил вклучен во грбот на модерната сојузна држава Мекленбург-Западна Померанија (Bei der Wieden, 1978), заедно со црвениот померански грифон и царскиот орел (сл. 6).

Сл./Fig. 5

Најраниот зачуван отпечаток од печат на Росток со глава на крунисан бик датира од 1257 година, иако сфрагистичката анализа сугерира дека симболот се појавил малку порано, меѓу 1227 и 1234 година. Оваа варијанта е поврзана со верлеската гранка на династијата, потомци на Хенри Борвин II, чија резиденција била во замокот Верле во близина на денешен Гистров. Под војводата Николај I, кој владеел до 1277 година, Штиркопфот бил цврсто воспоставен како династички амблем на Мекленбуршката династија (Lisch, 1842; сл. 3).

Сл./Fig. 6

The “bull’s head” motif had a dual origin. On the one hand, it drew on ancient Obodrite beliefs, in which the bull functioned as a totem of strength, fertility, and territorial protection. On the other, it conformed to the European heraldic convention of representing power and virtue through zoomorphic charges. In this way, the Mecklenburg Stierkopf integrated pre-Christian symbolism with the heraldic aesthetics of the imperial period.

Over time, the bull’s head became an inseparable attribute of the local dynasty and a primary marker of territorial identity. By the fourteenth century, the motif appeared not only on ducal arms but also on municipal seals and civic emblems (Lisch, 1842; see Fig. 1-5). The Mecklenburg Or bull Sable, crowned, was distinguished by its expressive character: a frontal head, a direct and challenging gaze, and, in early depictions, small tusk-like projections in place of a protruding tongue. In later versions, these features disappeared, and the Stierkopf became the official emblem of the entire duchy. In the twentieth century, it was incorporated into the coat of arms of the modern federal state of Mecklenburg-Vorpommern (Bei der Wieden, 1978), alongside the red Pomeranian griffin and the imperial eagle (Fig. 6).

The earliest surviving impression of a Rostock seal bearing the crowned bull’s head dates to 1257, although sphragistic analysis suggests the symbol appeared somewhat earlier, between 1227 and 1234. This variant is associated with the Werle branch of the dynasty, descendants of Henry Borwin II, whose residence lay at Werle Castle near present-day Güstrow. Under Duke Nikolaus I, who ruled until 1277, the Stierkopf was firmly established as the dynastic emblem of the House of Mecklenburg (Lisch, 1842; Fig. 3).

ГЛАВАТА НА ЦРНИОТ БИК КАКО РАДЕГАСТ-СВАРОЖИЧ?

Некои историчари тврдат дека мотивот има подлабоко, претхристијанско потекло. Штиркопфот традиционално се поврзува со ведскиот бог Радегаст-Сварожич (сл. 7-9) кој - заедно со Свантовит од Риген, Ругевит, Белобог и Чернобог - припаѓал на примарниот слој на западнословенскиот пантеон (Váňa, 1992). Додека Свантовит бил почитуван како главно божество во храмот во Аркона на островот Риген (Feist, 1995), централното светилиште на Ободритите во Ретра (пол. Радогошч) било посветено на Радегаст (Schmidt 2007, 78).

Сл./Fig. 7

Претставите на биковска глава ги придружуваат сите познати прикази и артефакти поврзани со Радегаст, заедно со неговиот втор атрибут, птицата. Во некои случаи, птицата се појавува качена на главата на божеството, како во идолите на Прилвиц - сребрени фигурини откриени меѓу 1687 и 1697 година на бреговите на езерото Толенс во Војводството Мекленбург-Штрелиц, за кои се верува дека го означуваат местото на древната Ретра, најсветиот културен центар на Ободритите (Szczesiak 2007, 314). На овие идоли, Радегаст е прикажан во форма на лав, дел од чија облека е глава со рогови (сл. 8). Затоа, научниците сугерираат дека крунисаната црна глава на бик со испупчен јазик на печатите на мекленбуршките војводи - потомци на водачот на Ободритите Никлот - може да се идентификува со Радегаст-Сварожич (Spalatin, 1995, 52; сл. 11)

Сл./Fig. 8

РЕЗОНАНСИ ПОМЕЃУ МЕКЛЕНБУРШКИОТ ШТИРКОПФ И МОЛДАВСКИОТ СИМБОЛ

И покрај нивното заедничко потекло, хералдичките амблеми на различните гранки на Мекленбуршката династија (сл. 12) развиле различни иконографски форми во текот на 13 век (сл. 1-5, 13, 15-16). За разли-

Сл./Fig. 9

THE BLACK BULL'S HEAD AS RADEGAST-SVAROŽIČ?

Some historians have argued for a deeper, pre-Christian origin of the motif. The Stierkopf is traditionally associated with the Vedic god Radegast-Svarožič (Fig. 7-9) who — alongside Svantovit of Rügen, Rugevit, Belobog, and Chernobog — belonged to the primary stratum of the West Slavic pantheon (Váňa, 1992). While Svantovit was revered as the chief deity of the temple at Arkona on the island of Rügen (Feist, 1995), the central sanctuary of the Obodrites at Rethra (pol. Radogoszcz) was dedicated to Redigests (Schmidt 2007, 78).

Representations of the bull's head accompany all known depictions and artifacts associated with Radegast, together with his second attribute, the bird. In some cases, the bird appears perched upon the deity's head, as in the Prillwitz Idols—silver figurines discovered between 1687 and 1697 on the shores of Lake Tollens in the Duchy of Mecklenburg-Strelitz, believed to mark the site of ancient Rethra, the most sacred Obodrite cult center (Szczesiak 2007, 314). On these idols, Radegast is shown in the form of a lion, part of whose attire is a horned head (Fig.8). Scholars have therefore suggested that the crowned black bull's head with a protruding tongue on the seals of the Mecklenburg dukes — descendants of the Obodrite leader Niklot — may be identified with Radegast-Svarožič (Spalatin, 1995, 52; Fig. 11)

RESONANCES BETWEEN THE MECKLENBURG STIERKOPF AND THE MOLDAVIAN SYMBOL

Despite their common origins, the heraldic emblems of different branches of the House of Mecklenburg (Fig. 12) developed distinct iconographic forms during the thirteenth century (Fig. 1-5, 13, 15-16). In contrast to the

ка од добро познатиот Штиркопф од главната мекленбуршка линија (сл. 4, 5), амблемот на огранокот Верле (сл. 13, 15, 16) зачувал повеќе архаични карактеристики (Ruchhöft, 2006). Нивната црна хералдичка глава - почесто толкувана како глава на бик - била, од времето на владеењето на Јован I (1277–1281), најстариот син на Николај I, придружена од ѕвезда, полумесечина и сонце (Siebmacher, Taf.94, 1909; Münch, 1995; сл. 13, 16).

Сл./Fig. 10

Оваа композициска формула тесно одговара на подоцнежната молдавска хералдика, во која главата на бик - со рогови што носат крст или ѕвезда меѓу нив и придружени од полумесечина и сонце (Cernovodeanu 1977, 566) - исто така ја врамува централната хералдичка мотивска традиција (сл. 14). Понекогаш шесткрака ѕвезда доминира над другите симболи (заменувајќи ги во грбот со три полни ѕвезди), како во подоцнежниот грб на романскиот регион Буковина (Maria Dogaru, 1994; сл. 17). Во некои случаи, хералдичка роза, пак, се појавува на местото на ѕвездата, како што е исто така потврдено на грбот на кнезовите од Верле (сл. 15) или подоцна на монета на Петру I Мушат (1375–1391; сл. 22). Еден од овие грбови сè уште може да се види денес на хералдички барелеф на ѕидот на манастирот Голија во Јаши, Романија (сл. 10).

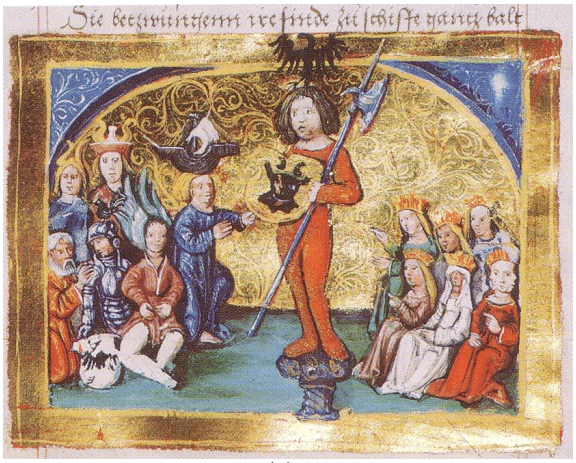

Сл./Fig. 11

Додека во случајот на Верле овој симбол никогаш не го достигнал статусот на територијален или државен амблем и останал ограничен на династичка употреба, во Молдавија биковската глава била издигната на ниво на централен симбол на моќ. Таму истовремено го претставувала и владетелот и новата политичка власт, која се обликувала како кнежевство повеќе од еден век

Сл./Fig. 12

well-known Stierkopf of the main Mecklenburg line (Fig. 4, 5), the emblem of the Werle branch (Fig. 13, 15, 16) preserved more archaic features (Ruchhöft, 2006). Their black heraldic head — more frequently interpreted as that of an aurochs — was, from the reign of John I (1277–1281), the eldest son of Nicholas I, accompanied by a star, a crescent, and a sun (Siebmacher, Taf.94, 1909; Münch, 1995; Fig. 13, 16).

This compositional formula closely corresponds to the later Moldavian heraldic, in which the aurochs' head — with horns bearing a cross or a star between them and accompanied by a crescent and a sun (Cernovodeanu 1977, 566) likewise frames the central heraldic motif tradition (Fig. 14). Sometimes a six-pointed star dominates over the other symbols (replacing them in the coat of arms with three full stars), as in the later coat of arms of the Romanian region of Bukovina (Maria Dogaru, 1994; Fig. 17). In some instances, a heraldic rose, in turn, appears in place of the star, as is likewise attested in the arms of the princes of Werle (Fig. 15) or later Coin of Petru I Muşat (1375–1391; Fig. 22). One of these coats of arms can still be seen today on a heraldic bas-relief on the wall of the Golia Monastery in Iaşi, Romania (Fig. 10).

While in the case of Werle this device never reached the status of a territorial or state emblem and remained confined to dynastic usage, in Moldavia the aurochs' head was elevated to the level of a central symbol of power. There it simultaneously represented both the ruler and the emerging polity, which took shape as a principality more than a century later

подоцна од Мекленбург (сл. 22-24). Така, истите свети бикови, кои во северногерманската традиција од средината на 14 век симболизирале сила и витешка чест, биле реконтекстуализирани во рамките на југоисточноевропскиот симболичен систем, каде што, иако го задржале своето оригинално симболично значење, се поврзале со аграрниот циклус, плодноста и сакралната заштита на земјата.

Сл./Fig. 13

МОЛДАВСКИТЕ БИКОВИ КАКО РИМСКО НАСЛЕДСТВО НА ЦЕЗАР И АВГУСТ

Научните мислења во врска со потеклото на централниот симбол на молдавскиот грб остануваат поделени. Меѓу хипотезите што се изнесени е можноста дека најраните молдавски војводи го усвоиле знамето на една од римските легии стационирани на територијата на Дакија - што одговара на денешна Молдавија и Романија. Особено, се споменуваат Legio V Macedonica, формирана под Октавијан Август, и Legio VII Claudia, основана од Јулиј Цезар; во нивните рани фази, амблемот на обете легии бил бикот (сл. 18, 19).

Сл./Fig. 14

Докази во поддршка на оваа хипотеза можат да се најдат во монетите што го носат натписот LEG VII CL и прикажуваат бик, издадени за време на владеењето на царот Галиен (види Le Bohec 1993, 287; сл. 21). Во подоцнежна фаза, овој амблем бил заменет со гром (fulmen), што ја одразува новата ознака на легијата како Legio VII Fulminata. Што се однесува до Legio V Macedonica, добро е потврдено дека покрај бикот, легијата користела и друг тотемски симбол - орелот (Ivanov 1990, 131–136).

Сл./Fig. 15

Во двата случаи, ова не имплицира директно хералдичко пренесување во период од петнаесет века, туку укажува на аналогна стратегија на легитимирање, при што раните

Сл./Fig. 16

than Mecklenburg (Fig. 22-24). Thus, the same sacred aurochs, which in the North German tradition from the mid-fourteenth century symbolized strength and knightly honour, was recontextualized within a southeastern European symbolic system, where it, while retaining its original symbolic meaning, came to be associated with the agrarian cycle, fertility, and the sacral protection of the land.

THE MOLDAVIAN AUROCHS AS A ROMAN LEGACY OF CAESAR AND AUGUSTUS

Scholarly opinions regarding the origin of the central symbol of the Moldavian coat of arms are still divided. Among the hypotheses advanced is the possibility that the earliest Moldavian voivodes adopted the standard of one of the Roman legions stationed in the territory of Dacia — corresponding to present-day Moldova and Romania. Reference is made to Legio V Macedonica, formed under Octavian Augustus, and Legio VII Claudia, founded by Julius Caesar; in their early phases, the emblem of both legions was the bull (Fig. 18, 19).

Evidence in support of this hypothesis may be found in coinage bearing the inscription LEG VII CL and depicting a bull, issued during the reign of Emperor Gallienus (cf. Le Bohec 1993, 287; Fig. 21). At a later stage, this emblem was replaced by the thunderbolt (fulmen), reflecting the legion's new designation as Legio VII Fulminata. As for Legio V Macedonica, it is well attested that alongside the bull the legion also employed another totemic emblem — the eagle (Ivanov 1990, 131–136).

In both cases, this does not imply a direct heraldic transmission across a span of fifteen centuries, but rather points to an analogous strategy of legitimisation, whereby early Moldavian rulers invoked a familiar

молдавски владетели се повикувале на познат визуелен јазик на сила и авторитет за да ја потврдат моќта над новостекнатите територии.

Сл./Fig. 17

ЛЕГЕНДАТА ЗА ЛОВЕЦОТ-ВОЈВОДА ДРАГОШ

Молдавските хроники, пак, зачувуваат легенда за основање центрирана околу романскиот војвода Драгош, кој, додека ловел бизон, преминал од Марамуреш во молдавските земји. Според наративот, пејзажот толку го импресионирал што се населил таму и го населил регионот со Романци од неговата татковина (Cârciumaru, 2019).

Толкување на молдавските бизони како потекнуваат од „јужен мито-ритуален комплекс со корени во праисторијата“ го изнесе познатиот романски научник за симболика, херметизам и историја на религиите Мирча Елијаде. Тој тврди дека присуството на бизоните во карпато-дунавската хералдика претставува ехо на архаичен култ центриран на ритуален лов, кој кулминира со жртвено убивање на животното, обично извршено на бреговите на реката (Eliade, 1972). Треба да се напомене дека овој хроничен мотив на витез кој лови животно слично на бик покрај брегот на реката во никој случај не е уникатен и се повторува во епските традиции на другите народи (Sahgal, 2005; Tristram, 2015).

Сл./Fig. 18

Грбот на потомците на Драгош (Драгошиди/Драгфи или Драго-Сас) е добро познат: „Сино, сребрена стрела насочена нагоре над златна полумесечина, со рогови свртени нагоре, на чии краеви се наоѓаат две златни шесткраки ѕвезди“ (сл. 20). Овие фигури, користени од претставници на ова семејство во Кралството Унгарија и рутенските земји на полската круна, се присутни како секундарни елементи во молдавскиот грб: ѕвездата и полумесечината ја придружуваат сликата на главата на бик на најраните молдавски печати и монети. Во исто време, отсуството на каква било референца за употребата на фигурата на глава од бизон во грбовите на потомците на

Сл./Fig. 19

visual language of strength and authority to assert power over newly acquired territories.

THE LEGEND OF THE HUNTER-VOIVODE DRAGOȘ

Moldavian chronicles, by contrast, preserve a foundation legend centred on the Romanian voivode Dragoș, who, while hunting an aurochs, crossed from Maramureș into Moldavian lands. According to the narrative, the landscape so impressed him that he settled there and populated the region with Romanians from his homeland (Cârciumaru, 2019)

An interpretation of the Moldavian aurochs as deriving from a “southern mytho-ritual complex with roots in prehistoric times” was advanced by the renowned Romanian scholar of symbolism, hermeticism, and the history of religions Mircea Eliade. He argued that the presence of the aurochs in Carpatho-Danubian heraldry constitutes an echo of an archaic cult centred on ritual hunting, culminating in the sacrificial killing of the animal, typically performed on the banks of a river (Eliade, 1972). It should be noted that this chronicle motif of a knight hunting a bull-like animal by a riverbank is by no means unique and recurs in the epic traditions of other peoples (Sahgal, 2005; Tristram, 2015).

The coat of arms of the descendants of Dragoș (Dragoșids/Dragfi or Drago-Sas) is well known: “Azure, a silver arrow pointing upwards above a golden crescent, with the horns facing upwards, at the ends of which are two golden six-pointed stars” (Fig. 20). These figures, used by representatives of this family in the Kingdom of Hungary and the Ruthenian lands of the Polish Crown, are present as secondary elements in the Moldovan coat of arms: the star and crescent accompany the image of the head of a bison on the earliest Moldovan seals and coins.

At the same time, the absence of any reference to the use of the figure of a bison head in the coats of arms of Dragoș’s descendants, according

Драгош, според д-р О. Однороженко, укажува на неверојатната поврзаност на овој грб со легендарниот херој-основач на Молдавското Кнежевство (Mykhailyna et al. 2013, 122-124).

„Вреди да се напомене и фактот дека, и покрај традиционалните хроники, војводата Драгош не бил основач на руско-влашката државност. Неговата активност на земјите од идното молдавско кнежевство се одвивала во контекст на експанзивната политика на кралот Луј I Анжуски (1342–1382) кон Исток. Со негова помош, војводата успеал да се етаблира во регионот на средниот тек на реката Молдавија и да создаде феуд зависен од унгарската круна, со центар во Бани (Молдвабања). Со оглед на овие околности, малку е веројатно дека можел да се создаде посебен територијален грб за новоформираниот феудален имот, кое во никој случај не би можело да тврди дека има какво било значајно државно-политичко значење“, тврди тој (Mykhailyna et al. 2013, 122–124).

Сл./Fig. 20

Сл./Fig. 21

ХЕРАЛДИЧКОТО НАСЛЕДСТВО НА МАРАМУРЕШ

Спротивно на тоа, околу соседната државно-политичка формација со центар во Радауци, основана од друг поранешен благородник од Марамуреш - Богдан од Кухеа, се развила сосема поинаква политичка ситуација. Помеѓу 1359 и 1365 година, војводата Богдан ги преминал Карпатите и напредувал во Молдавија со вооружена поддршка, воспоставувајќи го своето живеалиште во Радауци во областа Сучава. Денес, неговиот манастир - најстарата камена верска градба во Молдавија, посветена на Богдан основачот - служи како погребно место на војводите од раната молдавска државност, нагласувајќи го значењето на Радауци како центар на романската историја и духовен живот (Ignat 2006).

Иако не се зачувани визуелни докази за амблемот на Војводството Марамуреш, тој може

Сл./Fig. 22

to Dr. O. Odnorozhenko, suggests the unlikely connection of this coat of arms with the legendary hero-founder of the Moldavian Principality (Mykhailyna et al. 2013, 122-124).

“It is also worth noting the fact that, despite the chronicle tradition, Voivode Dragoș was not the founder of Russo-Wallachian statehood. His activity on the lands of the future Moldavian principality took place in the context of King Louis I of Anjou’s (1342–1382) expansive policy towards the East. With his assistance, the voivode was able to establish himself in the region of the middle course of the Moldova River and create a fief dependent on the Hungarian Crown, with its center in Bani (Moldvabánya). Given these circumstances, it is unlikely that a separate territorial coat of arms could have been created for the newly established feudal possession, which in no way could claim any significant state-political significance,” he argues (Mykhailyna et al. 2013, 122–124).

THE HERALDIC LEGACY OF MARAMUREȘ

In contrast, a completely different political situation developed around the neighboring state-political formation centered in Rădăuți, founded by another former Maramureș nobleman — Bogdan of Cuhea. Between 1359 and 1365, Voivode Bogdan crossed the Carpathians and advanced into Moldavia with armed support, establishing his residence at Rădăuți in the Suceava district. Today, its monastery — Moldova’s oldest stone religious building, dedicated to Bogdan the Founder — serves as the burial place of the voivodes of early Moldavian statehood, underscoring the significance of Rădăuți as a center of Romanian history and spiritual life (Ignat, 2006).

Although no visual evidence of the Maramureș Voivodeship’s emblem has survived, it can be reconstructed based on elements preserved in

да се реконструира врз основа на елементи зачувани во други грбови што стигнале до нас, особено оние на градовите Кампулунг и Сигет (сл. 25, 26), кои биле основани на територијата на војводството. Кампулунг функционирал како војводски центар и кнежевска резиденција (Tomi 2005, 18), додека Сигет бил окружен центар; место за состаноци на војводското благородништво, а подоцна и центар на округот (Tomi 2005, 23). Токму нивните грбови со глава на бик (двата со крст меѓу роговите; едниот со ѕвезда и полумесечина /Câmpulung/ од двете страни на главата, а другиот /Sighet/ со ѕвезди и жезол надвиснат со хералдички лилјан) го формираат горниот дел од печатот на округот Марамуреш од 1701 година (сл. 27), кој ги прикажува и грбовите на три други кралски градови: Виск, Хуст и Текеу (Stema Maramureşului, 2019). Имено, грбот на Кампулунг (сл. 25) содржи иста полумесечина и ѕвезда како оној на мекленбуршките грофови Верле (сл. 13, 16).

Според преовладувачкото мислење меѓу молдавските хералдичари, војводата Богдан го донел со себе од Марамуреш она што подоцна ќе стане молдавски грб. Овој унгарски магнат, кој одби да го признае суверенитетот на кралот Луј I од Унгарија, го зазеде молдавскиот престол, ги протера потомците на Драгош и ја прогласи независноста на Молдавија, последователно обликувајќи ја во второ големо романско кнежевство (Tiron 2008). Неговото словенско име, како и името на неговиот син Владислав (Лацу), заедно со нивната приврзаност кон православната вера, според украинскиот историчар И. Скоцилас, може да укажуваат на нивното руско потекло (Skocylas 2011, 52).

Сл./Fig. 23

ХЕРАЛДИЧКАТА РОЗА КАКО АМБЛЕМ НА НАРОДОТ РАДАУЦИ ПОД ВОЈВОДАТА БОГДАН

Во исто време, други истражувачи веруваат дека како свој грб, војводата Богдан можеби ја користел хералдичката роза, која, од последната четвртина на 14 век, постојано ја придружува (заедно со ѕвезда и полумесечина) главата на биковите во молдавскиот национален грб (Cernovodeanu 1977, 114; Jitaru 1997, 49–50; Odnorozhenko 2011, 81–82). Според оваа претпоставка, Богдан ја избрал розата како симбол на Радауци, населба во Сучавско, каде што, според легендата, се населил по преминувањето на Карпатите (Cernovodeanu 1977, 114; Jitaru 1997, 49–50; Odnorozhenko 2011, 81–82). Во прилог на оваа теорија зборува и фактот што розата се појавува на печатот на Богдан I (1359–1365) (Cernovodeanu 1977, 114; Jitaru 1997, 49–50; Odnorozhenko 2011, 81–82), како и на печатот на Богдан II (1449–1451) (Cernovodeanu 1977, 114; Jitaru 1997, 49–50; Odnorozhenko 2011, 81–82). Во 1456 година, Богдан II ја користел розата како дел од својот грб, кој, покрај неа, содржи и ѕвезда и полумесечина (Cernovodeanu 1977, 114; Jitaru 1997, 49–50; Odnorozhenko 2011, 81–82). Во 1457 година, Богдан II ја користел розата како дел од својот грб, кој, покрај неа, содржи и ѕвезда и полумесечина (Cernovodeanu 1977, 114; Jitaru 1997, 49–50; Odnorozhenko 2011, 81–82). Во 1457 година, Богдан II ја користел розата како дел од својот грб, кој, покрај неа, содржи и ѕвезда и полумесечина (Cernovodeanu 1977, 114; Jitaru 1997, 49–50; Odnorozhenko 2011, 81–82).

other coats of arms that have come down to us, in particular those of the towns of Câmpulung and Sighet (Fig. 25, 26), which were founded on the territory of the voivodeship. Câmpulung functioned as the voivodal center and princely residence (Tomi 2005, 18), while Sighet was a district center; a meeting place of the voivodal nobility, and later also the center of the county (Tomi 2005, 23). It is precisely their coats of arms featuring a bull's head (both with a cross between the horns; one bearing to either side of the head a star and a crescent / Câmpulung/, the other /Sighet/ with stars and a staff surmounted by a heraldic fleur-de-lis) that form the upper part of the 1701 seal of the County of Maramureş (Fig. 27), which also depicts the coats of arms of three other royal towns: Visk, Hust, and Teceu (Stema Maramureşului, 2019). Notably, the coat of arms of Câmpulung (Fig. 25) contains the same crescent and star as that of the Mecklenburg counts of Werle (Fig. 13, 16)

According to the prevailing view among Moldavian heraldists, it was Voivode Bohdan who brought with him from Maramureş what would later become the Moldavian coat of arms. This Hungarian magnate, who refused to acknowledge the suzerainty of King Louis I of Hungary, seized the Moldavian throne, expelled the descendants of Dragoş, and proclaimed the independence of Moldavia, subsequently shaping it into the second major Romanian principality (Tiron, 2008). His Slavic name, as well as the name of his son Vladislav (Laţcu), along with their adherence to the Orthodox faith, according to Ukrainian historian I. Skocylas, may indicate their Rus' origin (Skocylas 2011, 52).

THE HERALDIC ROSE AS EMBLEM OF THE RĂDĂUŢI POLITY UNDER VOIVODE BOGDÁN

At the same time, other researchers believe that as his coat of arms, Voivode Bogdan may have used the heraldic rose, which, from the last quarter of the 14th century, consistently accompanies (along with a star and crescent) the aurochs' head in the Moldavian national coat of arms (Cernovodeanu 1977, 114; Jitaru 1997, 49–50; Odnorozhenko 2011, 81–82).

поставка, овие фигури (розата, ѕвездата и полумесечината) симболично ги претставуваат двата државно-политички ентитети (со центри во Бани/Драгош и Радауци/Богдан), чиј сојуз ја формирал Руско-влашката држава. Вреди да се одбележи дека фигурата на розата (со пет или понекогаш шест ливчиња) е присутна не само во државниот грб на Молдавија за време на династијата Мушатини (сл. 22, 23). Претставниците на оваа династија го користеле овој хералдички мотив и во династичката хералдика. На пример, сликата на роза со пет ливчиња се појавува во првиот дел од династичкиот грб на монети ковани за време на владеењето на принцот Стефан III Велики (штитот е поделен: во првиот дел - крст над розата, во вториот - шест хоризонтални ленти, сл. 24).

Повеќето историчари се согласуваат дека внукот на Богдан, Петру Мушат (владеел 1375–1391), наследил династички грб на кој е прикажана глава на бик, кој подоцна станал амблем на Кнежевството Молдавија (Cernovodeanu 1977). Токму овој симбол тој прв го искористил на молдавските монети (сл. 22). Како и во случајот со фигурата на Мекленбург, таквата иконографија го конструира ликот на владетел способен да ги совлада елементарните сили, централна порака на раната модерна политичка репрезентација.

Сл./Fig. 24

ВОЈВОДА КОСТЕЈА И ДНК ГЕНЕАЛОГИЈА

Алтернативно толкување сугерира дека амблемот со глава на бик потекнува од локална династија со седиште во Радауци, која претходи на појавата на Молдавија како држава. Според тоа, со венчавката во оваа династија, Богдан почнал да го користи овој амблем како територијален симбол во сопствената хералдика. Во поново време, напредокот во ДНК генеалогијата даде неочекувана научна поддршка за оваа генеалошка хипотеза, зајакнувајќи го аргументот за територијалната природа на семолдавскиот амблем.

Сл./Fig. 25

Токму во овој момент на историската сце-

According to this assumption, these figures (the rose, star, and crescent) symbolize both state-political entities (with centers in Bani/Drăgoș and Rădăuți/Bogdan), whose union formed the Ruso-Wallachian state.

It is noteworthy that the figure of the rose (five- or sometimes six-petaled) is present not only in the state coat of arms of Moldavia during the time of the Mușatini dynasty (Fig. 22, 23). Representatives of this dynasty also used this heraldic motif in dynastic heraldry. For example, the image of a five-petaled rose appears in the first part of the dynastic coat of arms on coins minted during the reign of Prince Stephen III the Great (the shield divided: in the first section—a cross above the rose, in the second—six horizontal stripes, Fig. 24).

Most historians agree that Bogdan's grandson, Petru Mușat (r. 1375–1391), inherited a dynastic coat of arms depicting the head of an aurochs bull, which later became the emblem of the Principality of Moldavia (Cernovodeanu, 1977). It was this symbol that he was the first to have struck on Moldavian coinage (Fig. 22). As in the case of the Mecklenburg figure, such iconography constructs the image of a ruler capable of mastering elemental forces, a central message of early modern political representation.

VOIVODE COSTEA AND DNA GENEALOGY

An alternative interpretation suggests that the aurochs-head emblem originated with a local dynasty based in Rădăuți, predating the emergence of Moldavia as a state. By marrying into this dynasty, Bogdan began to use this emblem as a territorial symbol in his own heraldry. More recently, advances in DNA genealogy have lent unexpected scientific support for this genealogical hypothesis, strengthening the case for the territorial nature of the all-Moldavian emblem.

It is precisely at this point that one of the most enigmatic figures in the early history

на влегува една од најенигматичните личности во раната историја на Молдавија - војводата Костеа, господарот на Радауци (Chisholm 1911, 783), кој е познат исклучиво од спомен-книгата од почетокот на 15 век - Помелникул Манастири Бистрица (Богдан, 1941), каде што се споменува заедно со Богдан I, Петру и Роман ("Pomenește, Doamne, pe Bogdan I voievod; … pe Costea voievod; pe Petru voievod; pe Roman voievod").

Сл./Fig. 26

Долго време, војводата Костеа бил познат само врз основа на едно единствено сведоштво, кое го сместувало меѓу најраните владетели на Молдавија - помеѓу Лацу (синот на Богдан) и Петру Мушат, или, според некои толкувања, помеѓу Петру Мушат и Мушата (неговата роднина). До неодамна, неговата фигура се сметаше за контроверзна во романската историографија, а немаше доволно историски извори за да се утврди неговиот идентитет со тестот на Богдан, погребан во Радауци (чие име останува непознато), како што е споменато во „Помелникул Манастири Бистрица". Оваа логичка реконструкција се смета за најверојатна.

Сл./Fig. 27

Меѓу романските научници од критичката школа, генеалогијата и династичката хералдика на најраните молдавски владетели успешно ги проучувале Жан-Николас Манеску, Дан Черноводијану и Штефан С. Горовеј. Нивните заклучоци во врска со грбот со глава на бик - кој сè уште се појавува во државните симболи на Романија и Република Молдавија - во голема мера ја задржаа својата научна валидност (Cernovodeanu, 1977; Gorovei 1972, 266; Mănescu, 1973), дури и по објавувањето во 2012 година на ДНК-генеалошките резултати за некрополата Радауци од страна на романските археолози Лија и Адриан Батрина.

ДНК анализите на човечките остатоци од некрополата на војводите во Радауци, особено во врска со потомците на Богдан, беа протолкувани од авторите како поддршка на хипотезата дека Костеа бил тест на Богдан. Според тоа, Маргарета-Мушата можеби била ќерка на овој пар, внука на Костеа (Bătrîna & Bătrîna, 2012) и, по

of Moldavia enters the historical stage — Voivode Costea, the lord of Rădăuți (Chisholm 1911, 783), who is known exclusively from the early-15th-century memorial book — Pomelnicul Mănăstirii Bistrița (Bogdan, 1941), where he is mentioned alongside Bogdan I, Petru, and Roman ("Pomenește, Doamne, pe Bogdan I voievod; … pe Costea voievod; pe Petru voievod; pe Roman voievod").

For a long time, Voivode Costea was known solely based on a single testimony, which placed him among the earliest rulers of Moldavia — between Lațcu (Bogdan's son) and Petru Mușat, or, according to some interpretations, between Petru Mușat and Mușata (his kinswoman). Until recently, he was regarded as controversial within Romanian historiography, and there were not sufficient historical sources to establish his identity with Bogdan's father-in-law, buried at Rădăuți (whose name is still unknown), as mentioned in the Pomelnicul Mănăstirii Bistrița. This logical reconstruction has come to be regarded as the most probable.

Among Romanian scholars of the critical school, the genealogy and dynastic heraldry of the earliest Moldavian rulers were successfully studied by Jean-Nicolas Mănescu, Dan Chernovodianu, and Ștefan S. Gorovei. Their conclusions regarding the coat of arms bearing the aurochs' head — which still features in the state emblems of Romania and the Republic of Moldova — have largely retained their scientific validity (Cernovodeanu, 1977; Gorovei 1972, 266; Mănescu, 1973), even after the publication in 2012 of DNA-genealogical results for the Rădăuți necropolis by Romanian archaeologists Lia and Adrian Bătrînă.

DNA analyses of human remains from the voivodes' necropolis in Rădăuți particularly concerning Bogdan's descendants were interpreted by the authors as supporting the hypothesis that Costea was Bogdan's father-in-law. Accordingly, Margareta-Mușata may have been the daughter of this couple, Costea's granddaughter (Bătrîna &

секоја веројатност, носител на неговиот грб. Оваа хипотеза сега доминира во поновата историографија.

Прашањето дали синот на Маргарета, Петру Мушат, по исчезнувањето на директната лоза на неговиот чичко Лацку, заедно со обединетиот молдавски престол го наследил и грбот на прадедото на владетелите на Радауци, или пак тоа бил грбот на неговиот дедо Богдан, останува отворено за дебата.

ЗАКЛУЧОК

Споредбата на хералдичките традиции на Мекленбург и Молдавија не открива директна линија на влијание, туку впечатлива конвергенција на симболични избори обликувани под споредливи политички и културни услови. Појавата на глава од црн бик придружена со астрални знаци (полумесечина, ѕвезда и сонце) и со хералдичка роза, во два географски оддалечени и генеалошки неповрзани контексти укажува на заедничка симболична граматика, а не на позајмување или директно пренесување.

Во случајот со кнезовите од Верле - потомци на Ободритите интегрирани во политичката и културната рамка на Светото Римско Царство - Штиркопфот зачувал слоеви од претхристијанскиот западнословенски симболизам, приспособувајќи се на визуелниот јазик на царската хералдика. Во Молдавија, која се појавила еден век подоцна на границата на латинското и православното христијанство, главата на бизонот исполнувала споредлива улога: таа го артикулирала кнежевскиот авторитет преку слика на контролирана, сакрализирана сила, зајакната со космолошки знаци што го сместувале владеењето во рамките на поширок метафизички поредок.

Значењето на оваа паралела лежи во конзистентноста на иконографските одлуки. Преференцијата за црна животинска глава, наместо неутрална или чисто декоративна тинктура, и нејзината систематска поврзаност со астрални симболи и, во одредени случаи, розата, укажува на намерна визуелна стратегија насочена кон потврдување на легитимитетот, политичкиот континуитет и доминацијата врз земјата. Овие елементи ги надминуваат локалните традиции, одразувајќи ја заедничката средновековна концепција за владеењето како рамнотежа помеѓу силата, космичкиот поредок и династичкото право.

Bătrîna, 2012), and, likely, the bearer of his coat of arms. This hypothesis now dominates recent historiography.

The question of whether Margareta's son, Petru Muşat, after the extinction of the direct line of his uncle Lațcu, inherited together with the unified Moldavian throne also the great-grandfather's coat of arms of the rulers of Rădăuți, or whether it was instead the coat of arms of his grandfather Bogdan, remains open to debate.

CONCLUSION

A comparison of the heraldic traditions of Mecklenburg and Moldavia reveals not a direct line of influence, but a striking convergence of symbolic choices shaped under comparable political and cultural conditions. The appearance of a black bull's head accompanied by astral signs (the crescent moon, the star, and the sun) and by a heraldic rose, in two geographically distant and genealogically unrelated contexts points to a shared symbolic grammar rather than to borrowing or direct transmission.

In the case of the princes of Werle — descendants of the Obodrites integrated into the political and cultural framework of the Holy Roman Empire — the Stierkopf preserved layers of pre-Christian West Slavic symbolism while adapting to the visual language of imperial heraldry. In Moldavia, which emerged a century later at the frontier of Latin and Orthodox Christianity, the aurochs' head fulfilled a comparable role: it articulated princely authority through an image of controlled, sacralized strength, reinforced by cosmological signs that situated rulership within a broader metaphysical order.

The significance of this parallel lies in the consistency of iconographic decisions. The preference for a black animal head, rather than a neutral or purely decorative tincture, and its systematic association with astral emblems and, in certain cases, the rose, indicates a deliberate visual strategy aimed at asserting legitimacy, political continuity, and dominion over land. These elements transcend local traditions, reflecting a shared medieval conception of rulership as a balance between force, cosmic order, and dynastic right.

The Stierkopf in Mecklenburg and Moldavia

Затоа, Штиркопфот во Мекленбург и Молдавија треба да се разбере не како изолирана хералдичка случајност, туку како дел од поширок европски симболичен репертоар преку кој средновековните елити го артикулирале авторитетот и територијалната контрола. Афинитетот на овие иконографски решенија ја покажува способноста на хералдиката да ги премости културните, конфесионалните и хронолошките поделби, откривајќи длабоки структурни сличности во визуелната имагинација на моќта во средновековна Европа.

Сл./Fig. 28

Споменувајќи ја хералдиката на Мекленбург и Молдавија, вреди да се забележат и други европски територии со слични грбови. На пример, црната глава на бизон (пол. Zubr), која ја нарекува бизон кај Бјелски и бафало кај Папроцки (Bielski 1597, 4; Paprocki 1858, 903) на сребрено-црвено шаховско поле, со златна круна меѓу роговите (како на грбот на Мекленбург) и златен прстен за нос (Długosz 1885; Długosz 1887, 560), првично била елемент на грбот на Калишкото Војводство (14-ти–19-ти век) и Вјелкополска (сл. 28). Сè уште се користи денес во грбот на округот Калиш. Исто така, Уристиерот (сл. 29, 30), попознат по „Знамето на Семпах“ на Урнер (пред 1386 година) или Јулиусовите знамиња од почетокот на 15 век, прикажува слична иконографија: фронтална црна глава на бик со испупчен црвен јазик (како на грбот на Верле и Буковина) и црвен прстен за нос на златно поле (понекогаш со крст меѓу роговите, како на грбот на Кампулунг или Сигет). Сепак, најраниот државен печат на Ури, на кој е прикажана глава на бик во профил со прстен, датира приближно од 1245 година (Mitteilungen 9 [1856], 68). Тоа е говорен хералдички амблем, бидејќи името Уре(n) првично било разбрано како да се однесува на француските бизони (Gauthier, 1878), кои самото потекнува од новиот високогермански Auerochse (види старогорногермански ūro).

Сл./Fig. 29

Сл./Fig. 30

should therefore be understood not as an isolated heraldic coincidence, but as part of a wider European symbolic repertoire through which medieval elites articulated authority and territorial control. The affinity of these iconographic solutions demonstrates the capacity of heraldry to bridge cultural, confessional, and chronological divides, revealing deep structural similarities in the visual imagination of power in medieval Europe.

Mentioning the heraldry of Mecklenburg and Moldavia, it is also worth noting other European territories with similar coats of arms. For example, the black head of the tur or bison (pol. Zubr), referred to an aurochs by Bielski and a buffalo by Paprocki (Bielski 1597, 4; Paprocki 1858, 903) on a silver-red checkered field, with a golden crown between the horns (as in the arms of Mecklenburg) and a golden nose ring (Długosz 1885,; Długosz 1887, 560), was originally an element of the coat of arms of the Kalisz Voivodeship (14th–19th centuries) and Wielkopolska (Fig. 28). It is still used today in the coat of arms of the Kalisz County.

Likewise, the Uristier (Figs. 29, 30), more widely known from the Urner “Sempach Banner” (before 1386) or Juliusbanners of the early 15th century displays similar iconography: a frontal black bull’s head with a protruding red tongue (as in the arms of Werle and Bukovina) and a red nose ring on a golden field (sometimes with a cross between its horns, as in the arms of Câmpulung or Sighet). However, Uri’s earliest state seal, depicting a bull’s head in profile with a ring, dates to approximately 1245 (Mitteilungen 9 [1856], 68). It is a speaking heraldic charge, as the name Ure(n) was originally understood as referring to the French aurochs (Gauthier, 1878), itself derived from New High German Auerochse (cf. Old High German ūro).

Ahnentafel des Hauses Mecklenburg**.** *N.d. eMecklenburg* https://www.emecklenburg.de/Niklot/i0006.htm

Bătrîna, Lia, and Adrian Bătrîna (2012). *Biserica „Sfântul Nicolae" din Rădăuți. Cercetări arheologice și interpretări istorice asupra începuturilor Țării Moldovei*. Bibliotheca Memoriae Antiquitatis, vol. 29. Piatra Neamț: Editura Constantin Matasă.

Bielski, Marcin (1597). *Kronika polska, Marcina Bielskiego. Nowo przez Ioach*.[ima Bielskiego syna iego wydana.] Krakow

Bogdan, D. P. (Ed.). (1941). *Pomelnicul Mănăstirii Bistrița* [Register of the Bistrița Monastery]. București: Fundația Regele Carol I.

Boll, Ernst (1855). *Geschichte Mecklenburgs mit besonderer Berücksichtigung der Kulturgeschichte.* Vol. 1. Neubrandenburg.

Bei der Wieden, Helge (1978). "Ein Landeswappen für Mecklenburg(-Vorpommern)." *Baltische Studien* 64. Göttingen: Verlag Christoph von der Ropp.

Cârciumaru, Radu (2019). Simion Florea Marian and the Legends about the Beginnings of Moldavia, Valahia University of Targoviste.

Cernovodeanu, Dan (1977). Ştiinţa şi arta heraldică în România [The Science and Art of Heraldry in Romania]. Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti, 566 pp.

Chisholm, Hugh, ed. (1911). Radautz. Encyclopædia Britannica. Vol. 22 (11th ed.). Cambridge University Press.

Długosz, Jan (1885). *Insignia seu Clenodia Regis et Regni Poloniae*..., edited by Celichowski, S. Poznań.

Długosz, Jan (1887). *Joannis Dlugossii Senioris Canonici Cracoviensis Opera omnia*. Vol. 1, Vita S. Stanislai: vita B. Kunegundis: vitae episcoporum poloniae: vita Sbignei de Oleśnica cardinalis: Clenodia. Banderia Prutenorum: Epistolae. Krakow.

Dogaru Maria (1994). Din heraldica României, Ed. Jif, Braşov.

Eliade, Mircea (1972). *Zalmoxis, the Vanishing God: Comparative Studies in the Religions and Folklore of Dacia and Eastern Europe*, University of Chicago Press.

Feist, Peter (1995). *Der Burgwall am Kap Arkona* (= Der historische Ort, H. 1: Mecklenburg-Vorpommern, Rügen). K und K Kunsthandel / Kai Homilius Verlag, Berlin.

Gauthier, Adolphe (1878). Les armoiries et les couleurs de la Confédération et des cantons suisses. Genève: H. Georg, p. 36-50.

Gorovei, Ştefan S (1972). "Les armoiries de la Moldavie et de ses princes règnants (XIVe–XVIe siècles)." In *Recueil du 11e congrès International des Sciences Généalogique et Heraldique*, p. 266.

Ignat, Mircea (2006). Necropolele tumulare din zona Rădăuți în cadrul lumii traco-getice (sec. VII–V a. Ch.). Suceava: Editura Cetatea de Scaun.

Ivanov, Rumen (1990). "Lixa Legionis V Macedonicae aus Oescus." *Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik* 80 (1990): 131–136.

Jitaru, Grigore (1997). Blazoane domneşti în Ţara Românească şi Moldova: sec. XII–XV [Princely Blazons in Wallachia and Moldavia: 12th–15th Centuries]. Chişinău: Editura Uniunii Scriitorilor.

Lisch, Georg Christian Friedrich (1842). "Über die Vormundschaft und den Regierungs-Antritt des Fürsten Albrecht II. (I.) des Großen von Mecklenburg." *Jahrbücher des Vereins für Mecklenburgische Geschichte und Altertumskunde* 7: 1–51.

Mănescu, Jean-Nicolas (1973). "*Stemele lui Dimitrie Cantemir şi locul lor în heraldica Ţărilor Române*." *Revista Arhivelor*, no. 3, 1973.

Mykhailyna, Lyubomyr, Oleh Odnorozhenko, and Serhiy Pivovarov (2013). „The Seal of Voivode Bohdan: Sphragistic Finds from the XIV Century Settlement in the Village of Zelena Lipa and Their Significance for the Study of the Formation of the State Heraldry of the Moldavian Principality". *Sphragistic Yearbook*, no. IV, 2013, pp. 122–124.

Mitteilungen der Antiquarischen Gesellschaft in Zürich (1856). Bd. 9. Zürich.

Münch, Ernst (1995). *Herrschaftsbildung und Staatswerdung in Mecklenburg und Vorpommern im 13. und 14. Jahrhundert. In: Wolf Karge (Hrsg.): Ein Jahrtausend Mecklenburg und Vorpommern. Biographie einer norddeutschen Region in Einzeldarstellungen*. Hinstorff, Rostock, S. 43–49.

Odnorozhenko, Oleh (2011). Ukrainian (Ruthenian) Elite of the Medieval and Early Modern Period: Structure and Power. Kyiv, , pp. 81–82. (in Ukrainian).

Paprocki, Bartosz (1858). *Herby rycerstwa polskiego przez Bartosza Paprockiego zebrane i wydane r. p. 1584*; wydanie Kazimierza Józefa Turowskiego. Kraków, s. 903.

Peter, Bernhard (2020) "Historische heraldische Exlibris." *Welt der Wappen.* Accessed January 27, 2026. http://www.welt-der-wappen.de/Heraldik/seiten/exlibris81.htm.

Ruchhöft, Fred (2006). „Das Territorium der Herrschaft Werle". Mecklenburgische Jahrbücher, Jg. 121,S. 7–34.

Sahgal, Smita (2005). *Looking at the Bull: Decoding its Myths. Social Science Probings*, 17(2), 1–30.

Sageata, Radu (2015). "România – Țară Central-Europeană." *Revista Română de Geografie Politică* 4: 15–20.

Schmidt, Roderich. Rethra (2007). „Das Heiligtum der Lutizen als Heidenmetropole". *Das historische Pommern*. Böhlau Verlag Köln Weimar Wien, ISBN 978-3-412-27805-2, S. 78.

Siebmacher, Johann (1909). Großes und allgemeines Wappenbuch, I. Band, 1. Abteilung, 2. Teil 2, 1605; Wappen der deutschen Souveraine und Lande; Verfasser: G.A. Seyler; Publikation: Nürnberg: Bauer & Raspe, Tafel 94.

Skocylas, Ihor (2011). „Halych after Halych: Ponyzzia (Ruso-Wallachia) in the 12th–14th Centuries and the Formation of the Moldavian Principality". *Kniazha Doba: Istoriia i Kultura* 5. , p. 52.

Spalatin, Georg (1995). „Radegast zu Mecklenburg und andere slawische Götter, Chronik der Sachsen. Werkstatt des Lucas Cranach" (Folie 14), Wittenberg 1530/35. *1000 Jahre Mecklenburg*, Hinstorff-Verlag.

Stema Maramureşului – Răcnetul Marmaţiei (2014). https://racnetulmarmatiei.wordpress.com/2014/11/26/stema-maramuresului/ Accessed 27.01.2026.

Szczesiak, Rainer (2007). *Auf der Suche nach Rethra! Ein interessantes Kapitel deutscher Forschungsgeschichte*. In: Biermann, Felix; Kerstin, Thomas (Hrsg.): *Siedlung, Kommunikation und Wirtschaft im westslawischen Raum*. Beier & Beran,

Archäologische Fachliteratur, Langenweissbach.

Tiron, T.-R (2008). On the coat of arms of the Drăgoş family and its influence on the boyar heraldry of Moldavia (14th–16th centuries). Paper presented at the 14th Congress of Heraldry and Genealogy, Iaşi, May 17, 2008.

Tomi, Marian Nicolae (2005). *Maramureşul istoric în date*, Editura Grinta, Cluj-Napoca, , pp. 18, 23.

Tristram, Hildegard (2015). "The Cattle Raid of Cuailnge (Táin Bó Cuailnge) – Ancient Irish Prose Epic or Modernist (Nationalistic) Interpretation?" *En Marge, Éditions du CRBC, . Sahgal, Smita. Historical Rationale of a Myth around the Bull in Early Indian Texts*.

Zdeněk Váňa (1992), *Svět slovanských bohů a démonů*. Urachhaus, Stuttgart.

СЛИКИ • FIGURES

Сл. 1 Печат на војводата Николаус од Росток

Сл. 2 Печат на војводата Јован од Верле

Сл. 3. Печат на Николаус, војвода од Верле (1240).

Сл. 4–5. Печати на војводата Албрехт од Мекленбург (1336–1338, од 1219).

Сл. 6. Грб на модерната федерална држава Мекленбург-Западна Померанија (1948; WappenWiki).

Сл. 7, словенски бог Радегаст (автор Албин Поласек; WappenWiki).

Сл. 8, Лав што го претставува Радегаст, од таканаречениото „благо на Прилвиц".

Сл. 9, Радегаст, од Митологијата на Словените од О.С. Кајзаров (1804).

Сл. 10, Хералдички барелеф на ѕидот на манастирот Голија (Јаши, Романија; Фотографија авторот, 2025).

Сл. 11. Радегаст од Мекленбург и други словенски божества, според „Хроника на Саксонците" од Георг Спалатин (Лукас Кранах, 1530–1535, фолио 14; WappenWiki).

Сл. 12. Куќа на Мекленбург (1383) (Зибмахер 1605)

Сл. 13. Војводата Јохан I од Верле (1277).

Сл. 14. Грб на молдавскиот деспот Вода (1561; WappenWiki).

Сл. 15. Војводата Бернхард I од Верле (1281).

Сл. 16. Војводата Николаус од Верле (1313).

Сл. 17 Грб на Буковина од 1775 година (по 1849 година - Војводството во рамките на Австро-унгарската империја; WappenWiki).

Сл. 18-19. Знаме со бикот на римските легии: V Macedonica и VIII Claudia (реконструкција).

Сл. 20. Грб „Drago-Sas" на потомците на Драгош (Драгошиди), грбовник „Zodiak kawalerow sarmackich"

Сл. 21. Монета со натпис „LEGVIICL" со мотив на бик, издадена под царот Галиен.

Сл. 22. Најраниот познат приказ на молдавскиот грб (1375–91) на монета на Петру I Мушат

Сл. 23. Печат на Петру I Мушат (1387).

Сл. 24. Монети на војводата Стефан III Велики.

Сл. 25. Градски печат Кампулунг (17в), рек. Тудор-Раду Тирон.

Сл. 26. Градски печат Сигет (16в), рек. Тудор-Раду Тирон.

Сл. 27 Печат на округот Марамуреш со грбовите на петте кралски градови: 1. Сигет, 2. Кампулунг, 3. Виск, 4. Хуст и 5. Тецеу. Приватна колекција, Букурешт.

Сл. 28. Грб на војводството Калиш (14-19 век; WappenWiki).

Сл. 29. „Знамето Семпах" на Ури (пред 1386 г.; WappenWiki).

Сл. 30. Официјален приказ на грбот на кантонот Ури од страна на Федералната канцеларија (1948 г; WappenWiki).

Fig. 1 Seal of Rostock's Duke Nikolaus

Fig. 2 Seal of Duke John of Werle

Fig. 3. Seal of Nikolaus, Duke of Werle (1240).

Fig. 4–5. Seals of Duke Albrecht of Mecklenburg (1336–1338, from 1219).

Fig. 6. Coat of arms of the modern federal state of Mecklenburg-Vorpommern (1948; WappenWiki).

Fig. 7, Slavic god Radegast (author Albin Polasek; WappenWiki).

Fig. 8, Lion representing Radegast, from the so-called "Prillwitz treasure."

Fig. 9, Radegast, from Mythology of the Slavs by O.S. Kaisarov (1804).

Fig. 10, Heraldic bas-relief on the wall of the Golia Monastery (Iaşi, Romania; Photo by the author, 2025).

Fig. 11. Radegast of Mecklenburg and other Slavic deities, according to Georg Spalatin's Chronicle of the Saxons (Lucas Cranach, 1530–1535, folio 14; WappenWiki).

Fig. 12. House of Mecklenburg (1383)(Siebmacher 1605)

Fig. 13. Duke John I of Werle (1277).

Fig. 14. Coat of arms of the Moldavian Despot Vodă (1561; WappenWiki).

Fig. 15. Duke Bernhard I of Werle (1281).

Fig. 16. Duke Nikolaus of Werle (1313).

Fig. 17 Coat of arms of Bukovina from 1775 (after 1849 — the Duchy within the Austro-Hungarian Empire; WappenWiki).

Fig. 18-19. Banners featuring the bull of the Roman legions: V Macedonica and VII Claudia (recon.).

Fig. 20. Coat of arms "Drago-Sas" of the descendants of Dragoş (Dragoşids), Armorial "Zodiak kawalerow sarmackich"

Fig. 21. Coin inscribed „LEG VII CL" with bull motif, issued under Emperor Gallienus.

Fig. 22. Earliest known depiction of the Moldavian coat of arms (1375–91) on a coin of Petru I Muşat

Fig. 23. Seal of Petru I Muşat (1387).

Fig. 24. Coins of Voivode Stephen III the Great.

Fig. 25. City seal Câmpulung (17c), rec. Tudor-Radu Tiron.

Fig. 26. City seal Sighet (16c), recon.Tudor-Radu Tiron.

Fig. 27 Maramureş County's Seal with the coats of arms of the five royal towns: 1. Sighet, 2. Câmpulung, 3. Visk 4. Hust, and 5. Teceu. Private collection, Bucharest.

Fig. 28. The Kalisz Voivodeship coat of arms (14th–19th cent.; WappenWiki).

Fig. 29. The Uri "Sempach Banner" (before 1386; WappenWiki).

Fig. 30. Official depiction of the canton Uri coat of arms by the Federal Chancellery (1948; WappenWiki).